

МОСТОВИК В. В., студентка

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

З початком нового тисячоліття відбувається поетапна зміна парадигми регіонального розвитку. На противагу традиційному патерналізму, згідно якого політика розвитку регіонів реалізувалась на засадах вертикально побудованих інструментів вирівнювання, приходять новий, що передбачає створення умов для просторового розвитку з метою зміцнення конкурентоспроможності регіональної економіки, вирішення більшості проблем розвитку на місцевому рівні за принципом субсидіарності [1, с. 4–5]. Через посилення спроможності регіональних спільнот ефективно вирішувати проблеми просторового розвитку у відповідності з викликами сучасного національного та глобального економічного середовища досягається інклюзивність (залученість до формування та отримання результату усіх членів спільноти) розвитку регіонів, тобто забезпеченість ефективного використання наявних ресурсних можливостей з метою покращення добробуту регіональної громади та кожного з її членів, що і передбачає концепція смарт-спеціалізації регіону [1, с. 5].

Концепція смарт-спеціалізації регіонів розроблена експертною групою Директорату з технологій та інновацій Єврокомісії «Знання для зростання» («Knowledge for Growth») і спрямована на вирішення проблеми фрагментації та дублювання науково-технічних досліджень у європейських країнах. Країни-учасниці ЄС самі окреслюють вектор науково-технічної політики і при цьому часто розвивають одні і ті ж

технології і галузі, що в результаті спричиняє зменшення ефективності наукового пошуку [2].

Одразу після закінчення економічної кризи 2009-го року Європейський Союз виклав власне бачення економічного зростання в стратегії Європи–2020, ключовим завданням якої є подолання структурних диспропорцій через розвиток трьох взаємно підсилюючих компонентів:

- розумний розвиток, що базується на знаннях та інноваціях;
- сталий розвиток, що забезпечує більш ефективне використання ресурсів та конкурентоспроможність;
- інклюзивний розвиток, що веде до зростання рівня зайнятості економічно активного населення, соціальної та територіальної цілісності [3, с. 2].

Щодо дефініції «смарт-спеціалізація», то розробники концепції трактують її так: національна/регіональна стратегія дослідження та інновацій для смарт-спеціалізації – це інтегральна, локальна програма трансформації, що спрямована на:

- урядову підтримку та інвестиції для ключових регіональних пріоритетів та потреб для розвитку наукоємного виробництва, включно із заходами, пов'язаними з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ); індивідуальний підхід та конкурентні переваги, що впливають зі спроможності регіону;
- підтримку розвитку технологічних та практичних інновацій шляхом стимулювання інвестицій бізнес-середовища;
- заохочення стейкхолдерів до активної участі в регіональному розвитку [3, с. 2; 4, с. 8].

У концепції розумної спеціалізації вагомим значення набувають знання суб'єктів господарської діяльності регіону, адже саме учасники господарської діяльності володіють повною інформацією з особливостей процесу виробництва в їхній місцевості. У розробленій концепції, її автори

вводять дефініцію «процес підприємницького відкриття» («*entrepreneurial process of discovery*»), трактування якої означає процес розкриття сильних сторін країни чи регіону на основі розвитку підприємництва у науково-дослідній, технологічній та інноваційній сферах діяльності [3, с. 3]. Варто зазначити, що підприємницькі знання є значно ширшим поняттям, ніж сукупність вже наявних наукових розробок та застосованих технологій. Це поєднання широкого спектру знань про кон'юнктуру ринку, його потенціал до розширення, конкуренцію та синтез факторів, котрі впливатимуть на запуск нового напрямку підприємницької діяльності.

Використання смарт-спеціалізації, як інструменту розвитку регіонів, регламентується умовами і регіональною специфікою функціонування і розвитку соціальної, економічної сфери, галузі охорони довкілля тощо, її ефективність досягається через дотримання таких умов:

- визначення конкретних пріоритетів розвитку на основі власних сильних сторін та міжнародної спеціалізації з метою уникнення дублювання та фрагментації, а також для концентрації фінансових ресурсів на технологічній, дослідницькій та інноваційній діяльності;
- забезпечення відповідності потенціалу технологічної, дослідницької та інноваційної діяльності потребам бізнесу за допомогою інструментів підтримки інноваційного підприємництва, мобілізації знань та інформації;
- формування конкурентоспроможних кластерів та відповідних міжсекторальних зв'язків всередині регіону та за кордоном, які забезпечують спеціалізовану технологічну диверсифікацію, а саме – поєднання внутрішніх активів та знань із зовнішніми;
- координування системи колективних зусиль на основі державно-приватного партнерства, виявлення ініціатив, які у перспективі можуть стати точкою економічного зростання [4, с. 12–13; 6].

Стратегічною платформою застосування старт-спеціалізації регіону має стати стратегічне (довгострокове) планування. Операційна компонента стратегії складається із середньострокових планів розвитку, які передбачають формулювання оперативних цілей та завдань, і короткострокової частини, основним завданням якої є розробка планів реалізації [3, с. 5–6; 5, с. 13]. Саме така послідовність становлять дизайн та саму методологічну основу концепції смарт-спеціалізації регіону [3, с. 6; 4, с. 21].

Проте, як свідчить європейський досвід, підвищення ефективності впровадження смарт-спеціалізації в українських реаліях передбачає певні структурні перебудови, що мають полягати у такому:

- *перехід від існуючої галузі до нової*, заснований на діяльності спільно діючих установ та процесах, які формують базу знань для створення нової діяльності;

- *модернізацію* як процес технологічного вдосконалення існуючої галузі виробництва, що полягає в застосуванні конкретних заходів, що покращать ефективність та якість вже існуючих галузей;

- *диверсифікацію*, що слід розуміти як додатковий синергичний ефект від скорочення витрат через урізноманітнення видів виробничої діяльності, її результатів та передачу інформації між існуючими та новими галузями;

- *заснування цілковито нового виду діяльності* шляхом поєднання діяльності науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт з підприємницькою діяльністю, що дозволить перетворити колись низькі за темпами розвитку сфери господарської діяльності в привабливі та прибуткові [3, с. 4; 4, с. 12–14].

Таким чином смарт-спеціалізація, як інструмент регіонального розвитку, дозволяє інтегрувати ключові аспекти життєдіяльності та розвитку: економічні, соціальні, екологічні та технічні; сприяє активній

співпраці та взаємодії різних учасників процесу розвитку задля створення спільної перспективи; інтегрувати зусилля всіх секторів з метою зміцнення та підвищення конкурентоспроможності суспільства та територіальної економіки в умовах глобалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нова регіональна політика для нової України: Аналітична доповідь. Інститут суспільно-економічних досліджень. К., 2017. 76 с.
2. Косенкова Т. В. Перспективи розвитку smart-спеціалізації у Харківській області. *Соціальна економіка*. 2017. № 53. С. 76–80.
3. Керівництво зі стратегії досліджень та інновацій для смарт-спеціалізації. Український інститут міжнародної політики. Київ, 2016. 23 с.
4. Методологія планування регіонального розвитку в Україні: інструмент для розробки стратегій регіонального розвитку і планів їх реалізації. Київ, 2017. 159 с.